

LENGÜİSTİK VERİLERE GÖRE TÜRK YAZI DİLİNİN YAŞI KONUSUNDA DEĞERLENDİRMELER

DOĞAN AKSAN

Bilindiği gibi, genel olarak Türkçenin, üzerinde en az durulan, en az incelenen yönlerinden biri, anlam yönüdür. Gerek tek tek sözcükleri, gerekse çeşitli anlatım biçimleri anlam açısından ele alınacak, cümle semantiği yeterince incelenecek olursa bugüne kadar aydınlanmamış birçok gerçeğin gün ışığına çıktığı görülecek, dilin gücünün ne denli yüksek olduğu bir kez daha ortaya çıkacaktır.

Daha önce yayımlanan 8 yazımızda biz bu konuya dikkati çekmeye çalışmış, bulduğumuz birtakım semantik ölçütlerden yararlanarak Köktürk yazıtlarının dilinin o dönemden çok eskiye, belki 1000-2000 yıl öncesine uzanan bir yazı dilinin habercisi olduğunu ileri sürmüştük¹. Bu makalemizde, o yazılarda dayandığımız kimi ölçütler aracılığıyla yeni örnekleri gözden geçirmek, savımızı pekiştirmek istiyoruz :

I. EŞANLAMLILIK

Dilin sözvarlığının leksikolojik ve semantik incelenmesinde ortaya çıkan gerçeklerden biri, dilbilimde *gösterge* (Fr. *signe linguistique*) olarak adlandırılan sözcüklerin başlangıçta yalnızca tek bir kavramı yansıttıklarıdır. Aynı nesneyi, aynı konu ya da durumu dile getirmek için temelde, birden çok ögenin kullanılması söz konusu değildir; bir dilde, tıpatıp aynı anlama gelen iki ayrı ögenin olamayacağı ilkesi benimsenir. Kaldı ki, Nelson Goodman'ın bu gerçeği mantık açısından ispatladığını da biliyoruz².

Aynı ilkeye uygun olarak ve belgelere dayanarak biz de bugün Türkiye Türkçesinde "tam eşanlamlı" görünümü veren *göndermek* ve *yollamak* ile *bezmek* ve *usanmak* eylemlerinin ancak birer anlam gelişmesi ve değişmesi sürecini geride bırakarak bugünkü duruma geldiklerini 1971'de çıkan

¹ Türkçe araştırmalarında yeni yollar: *TDAY - Belleten* 1969, 45-55; Kavram alanı - Kelime ailesi ilişkileri ve Türk yazı dilinin eksikliği üzerine : *TDAY - Belleten* 1971, 253-62, *Anlambilimi ve Türk Anabilimi*, Ankara, 1971, s. 90 ve ötesi; Eşanlamlılık sorunu : *Türköloji Dergisi VI*, 1 (1974), I-14; Eski Türk yazı dilinin yaşıyla ilgili yeni araştırmalar : *TDAY - Belleten* 1975-76, 133-141; Zur Frage der semantischen Kriterien : *Altaica*, Proceedings of the 19th Annual Meeting of the P. I. A. C., Helsinki, 1977, 17-27; "Bemerkungen zur Semasiologie und Lexikologie des Altürkisch", *Materialia Turcica* 3 (1977), 33-37; Köktürkün Sözvarlığı üzerine : *TDAY - Belleten* 1980-81 (1983), 17-21.

² Bu konuda geniş bilgi için bkz. N. Goodman, *On Likeness of Meaning : Semantics and the Philosophy of Language*, Urbana, 1952, s. 67.

bir yazıda ortaya koymaya çalışmıştık³. O incelememizde *kön* - ‘*düzel-*, ‘*doğrul-*’ eylemine dayandığını, Uygurcada *köni*, *könilig*, *köntül* - gibi türevlerinin bulunduğunu belirttiğimiz *gönder* - eyleminin XI. yüzyılda, Kutadğu Bilig’de ‘*doğrult-*, *yönelt-*’ ve Kâşgari’de ‘*doğrult-*, *yönelt-*’ anlamında geçtiğine işaret etmiştik. Kâşgari’de *köndgür* -, *köndger* - olarak geçen eylemin çağlar boyunca değişik alanlarda yaşayarak XVIII. yüzyıldan sonra Anadolu’da *gönder* - biçimini aldığı anlaşılıyordu. Önemli olan nokta, bugünkü ‘*gönder-*’ anlamını XI. yüzyılda kazanmaya başlamış olması ve 900 yıldan beri bu anlamın sürmesiydi.

Yolla - ise ilk kez İbnü - Mühennâ’da (*yola sal-*) olarak geçiyordu (112).

Aynı kavram alanında olup bugün yine “tam eşanlamlı” görünümü veren *bez-* ve *usan* - öğelerinin incelenmesinden de şu sonuçlara varmıştık :

Uygur belgelerinde ‘*titre-*’, ‘*ürper-*’ anlamına gelen ve *kork-*’la birlikte, hendiadyoin olarak kullanılan *büz* - eyleminin aşağı yukarı XIII. yüzyıldan sonra bugünkü anlamını aldığı ve 700 yıldan beri anlamca değişmeden yaşadığı anlaşılmaktadır.

Usan - eylemimizin ise, ‘*kayıtsız ol-*, *gafil ol-*, *boş bulun-*’ anlamından XIII. yüzyıldan önce bugünkü anlamına geçtiği ve bu yeni anlamın aşağı yukarı 700 yıldır değişmeden süregeldiği ortaya çıkıyordu.

Bugünkü ortak dilimizde, aynı kavram alanında olan ve Türkçenin anlatım gücünün tanıklarından biri saydığımız üç ayrı eylem yaşamaktadır : *İşitmek*, *dinlemek*, *duymak*. Bizim önceki örneklerde olduğu gibi “tam eşanlamlı”lardan saydığımız bu öğeler, özellikle *duymak* ve *işitmek* *Türkçe Sözlük*, yenibaskı, 1988’de birbirleriyle açıklanarak kısaca, şöyle tanımlanıyor :

işitmek ‘kulakla algılamak, duymak’
dinlemek ‘işitmek için kulak vermek’
duymak ‘işitmek, ses almak’.

Eğer bu öğeleri Türkçenin tarihi açısından inceleyecek olursak şu tanımlarla karşılaşırız :

Köktürk yazıtlarından Kül Tigin’de (Güney, 2. satır) geçen “*bu sabımın edgüti eşid katıgdı tiñla*” biçimindeki cümle, konumuz açısından çok dikkati çekicidir. Bilindiği gibi ‘bu sözlerimi iyice işitin, sıkıca dinleyin’ anlamında açıklanabilecek olan bu bölümde *eşid* - ve *tiñla* - eylemleri yukarıda değindiğimiz “tam eşanlamlı” öğelerin niteliğini taşımakta ve birbirlerini pekiştirmektedir.

³ Eşanlamlılık sorunu ve Türk yazı dilinin eskiliğinin saptanmasında eşanlamlılıktan yararlanma : *Türkoloji Dergisi VI*, I (1974), I-14.

Köktürk ve Uygur belgelerinde olduğu gibi daha sonraki dil ürünlerinde de bugünkü 'işitmek' anlamında geçen *eşid* – eyleminin⁴ VIII. yüzyıldan beri ses açısından önemli bir değişme geçirmediği, Uygur metinlerindeki çeşitli türevleriyle⁵ o dönemde yaygın ve yerleşik bir sözcük olduğu anlaşılıyor.

tñla – biçimiyle ve *eşid* –'le aynı cümlede karşımıza çıkan eylemin Köktürk metinlerinde olduğu gibi Uygur belgelerinde de geçmesi (örneğin Suvarnaprahāsa 475, 16, U I 22), Kâşgari'de (III, 403, 15-17) hem de türevleriyle görülmesi, özellikle, tıpkı *eşid* –'de olduğu gibi, bugüne kadar önemli bir ses ve anlam değişikliği geçirmemiş olması ilginçtir.

tñ kökünün türevi olduğunu sandığımız *tñla* – Köktürk döneminde *eşid*'le aynı anlamda geçtiğine göre o duruma gelinceye kadar bir anlam değişmesini geride bırakmış olmalıdır.⁶

Bugünkü *duy* – eylemi de Tonyukuk yazıtı 2. taş, Batı, 3. satırında karşımıza çıkıyor : “*Kelmişi alp tidi, tuymadı*”. M. Ergin'in “geleni cesur dedi, duymadı” biçiminde bugünkü dile aktardığı bu cümlede *tuy* – eyleminin ‘önem vermek’, ‘kulak asmak’ ya da ‘farkına var –’ anlamında olduğunu sanıyoruz, Clauson'un, sözlüğünde (s. 567) ‘to perceive, notice, feel and the like’ olarak açıkladığı eylemin Uygur metinlerinde ‘farkına var -’, ‘anlaşmış ol -’ demek olan *tuyun* – dönüşlü çatısı (TT III 120) ve ‘duyurmak’, ‘haberdar etmek’ anlamındaki *tuyuz* – biçimlerinin (M. III. 10) bulunuşu bize hak verdiriyor, kanısındayız. Bu eylem bir süre sonra bugünkü anlamını kazanmış olmalıdır. Nitekim Kâşgari'de bugünkü anlamında geçer (III, 244-5, I, 44-18).

Bu üç göstergenin Köktürk döneminde bizim “tam eşanlamlı” diye nitelediğimiz örneklerden olduğu kuşkusuzdur. Dilbilim verilerine göre 13 yüzyıla yakın zamandır önemli bir değişme göstermeyen bu örneklerin o duruma gelebilmek için de uzun bir anlam değişikliğini geride bırakmış olmaları gereklidir. Aynı kavram alanında, birbirine böylesine yakın ögelerin bulunuşu Türkçenin gücüne, bir yazı dili olarak işlenmişliğine tanık olduğu gibi farklı köklere dayanan bu sözcüklerin” tam eşanlamlı” olabilmek için uzun yüzyılları, en az 10 yüzyılı aşmış olmaları gerektiğini de ortaya koymaktadır. Bu örneklerdeki durumun, yukarıda değindiğimiz *gönder* –

⁴ *eşid* – KT G I ve KT D 12'de y'ne geçmektedir.

⁵ *eşidil* -, *eşidilmeklig*, *eşidüt* gibi.

⁶ Clauson (s. 522) *tñla* –nın Çince *t'ing* ‘işitmek, dinle -’ ile olan benzerliğine işaret etmekte, ancak d – ve art ünlülerin bu ilişkiyi güçleştirdiğini belirtmektedir. Uygur belgelerin ‘ses, ton’ anlamında *tñ*'ın geçmekte olması, haberci' için *tñcı*'nın kullanılması ve *tñla* – eyleminin hemen bütün Türk lehçelerinde görülmesi *tñla*'nın Türkçe kökenli, eski bir öge olduğu gösteriyor sanıyorum.

yolla -, *bez* - *usan* - eşanlamlılarında da aynıyla görülmekte oluşu, bu savımızı destekliyor, kanısındayız.

Bir başka örnek, bugün Türkçede olduğu gibi Köktürk döneminde de sık sık karşılaştığımız, yakın anlamlı sözcüklerden kurulmuş hendiadyoinlerle ilgilidir. Anlatıma güç kazandıran bu öğeler arasından *ögir* - *sebin* - 'sevinmek, mutlu olmak' biçiminde, Bilge Kagan yazıtında (Doğu 2 ve 41) geçen hendiadyoin ilgi çekicidir :

"Kağan olurtukuma ölteçiçe saşınığma türk begler bodun *ögirip sebinip* toñıtmiş közi yügerü körti (Doğu 2)".

"Kara bodun kağanım kelti tip *ögirip sebinti*" (Doğu 41).

Malov'un *ögirip* biçiminde okuyup 'sevinip' anlamıyla çevirdiği⁷ sözcük yazıtların başka bir yerinde görülüyorsa da Uygur döneminde aynı biçimle (TT II, 8, 60) karşımıza çıkmakta, ayrıca dönüşlü çatısı *örgün* - (Altun Yaruk 609, II, TT I 12, 136, Kızıl, Koybal, Sagay lehçelerinde *ürin* - olarak görülür), *ögrünç* 'sevinç', (Altun Yaruk 609, I), *ögrünçülen* - 'sevinmek' (TT II, 8, 56) gibi türevlerinin yaygın olduğu görülmektedir.

Uygur döneminde görülen ve yazıtların dar sözvarlığı içinde geçmeyen bu türevler de *ögir* -'in tam 'sevin -' anlamında olduğunu, dolayısıyla *sebin* -'le anlamca aynı, ikinci bir ögenin daha bulunduğunu gösteriyor, kanısındayız.

Burada üzerinde duramadığımız, ancak aynı nitelikte gördüğümüz örneklerden birini de kaydetmeden geçemeyeceğiz :

Köktürk metinlerinde çok sık geçen *yabız* 'kötü', aynı kökün türevi olan *yablağ* 'kötü' ve *añıg* 'kötü' aynı kavram alanından, birbirlerine çok yakın, kimi zaman eşdeğerli olarak kullanılan sözcüklerdir. *Yabız*'la *yablağ*'ın hele Uygur döneminde *añıg yablağ* biçiminde *añıg*'la *yablağ*'ın (Örn. İrk Bitig 34. satır) hendiadyoin olarak kullanılışı bu açıdan dikkati çekicidir.

Orhun yazıtlarında aynı türden daha başka örnekler de vardır. Aynı yöntemle incelendiklerinde hem eşanlamlılar açısından dilin o çağdaki zenginliği ortaya çıkacak, hem de anlam değişimleriyle o duruma gelineye kadar uzunca bir dönemin geçmesi gerektiği anlaşılacaktır.

II. "İLERİ ÖGELER"

Daha önce yayımlanan çalışmalarımızda Türkçenin eskiliğini saptama bakımından kullandığımız dilbilim ölçütlerinden biri, "ileri öğeler" adını verdiğimiz sözlerdi. Bu terimle biz, bir sözcük ailesi içinde, ancak sonradan meydana gelebilecek olan, biçim ve anlam bakımından ötekilerden ileri

⁷ Bkz. T. Tekin, *Orhon Yazıtları*, s. 102.

olan türevleri anlatmak istiyorduk. Örneğin *tüketi*'nin geçtiği Köktürk döneminde *türk* – kökünün başka bir türevine rastlanmazken Uygur belgelerinde *tükel*, *tüke* – *tüket* –, *tükellig* gibi, aynı aileden başka sözlerin geçtiği görülür. Köktürk yazıtlarında *tüketi* gibi bir ileri ögenin var olabilmesi için öteki ögelerden hiç değilse birkaçının, özellikle *tüketi*'nin dayandığı *tüket* – kökünün çok eskiden beri yaşamakta olması gerekirdi. Bulunmamaları, ancak yazıtların sözvarlığının kısıtlılığıyla açıklanabilir.

Bu bildirimizde aynı türden, başka örneklere de değinmek istiyoruz :

Yukarıdaki “*sabımın edgüti eşid katıgdı tiñla*” cümlesinde ve Kültigin yazıtının Kuzey yönü 11. satırında “*Katıgdı sakındım*” biçiminde, belirteç görevinde geçen *katıgdı* ‘iyice, dikkatli, çok’ kelimesi de bizce tam bir ileri ögedir. Eski Türkçe metinlerinde görülen, aynı aileden çeşitli sözcüklerle birlikte incelendiğinde, Köktürk metinlerinde geçmeyen, ancak o dönemde mutlak bulunmaları gereken başka sözcüklerin varlığına da işaret eder, kanısındayız.

Katıgdı bugün Türkiye Türkçesinde *katı* olarak yaşayan *katıg* sözcüğünün –*dı* sonekiyle oluşturulmuş bir türevidir. ‘Sıkı, dar, sıkıca, darca’ anlamına gelen *katıg* ise *kat* – kökünün türevidir ki ⁸, bu kökün ‘sertleşmek, katılaşmak, kırılmaz olmak’ demek olduğu, Uygurcada da bu anlamda yaşadığı anlaşılıyor. Nitekim Suvarnaprabhāsa’da (624, II) bu anlamla karşılaşıyoruz. Uygur döneminde ayrıca *katıgı*, *katağ*, *katağlan* – .. ögeleri de geçer ⁹. Kâşgari’de de (*yumşak neñ kattı*) cümlesinde ‘yumuşak şey sertleşti’ (II, 295) durum aynıdır. Divan’da ayrıca *katur* – ‘sertleştirmek’ (II, 74) *katın* – ‘sertleşmek’ (I, 498) eylemleri vardır.

Belgeler üzerindeki küçük bir gezinti, Köktürk yazıtlarında aynı sözcük ailesinin bir ögesine rastladığımız halde bunun ileri bir öge olması sebebiyle aynı ailenin öteki sözcüklerinin de yaşamış olması gerektiğine ışık tutuyor, sanıyoruz. Kaldı ki, burada semantik açıdan önemli bir gerçek de göz önünde tutulmalıdır : ‘sertleş –’ anlamından ‘iyice, dikkatli, çok’ anlamına geçiş birtakım anlam gelişmelerini, değişik aktarmaları (burada deyim aktarmalarını) gerektirmektedir. Gerek sözcük ailesinin genişliği, gerekse bu aktarmaların gerçekleşmiş olması dilin işlenmiş, gelişmiş bir dil olarak Köktürk döneminden çok önceye uzandığının belirtisidir.

Tonyukuk yazıtında (I. taş, Batı 4) “*İda taşda kalmışı kubranıp yiti yüz boldı*” cümlesinde geçen *kubran* – ‘toplan –’da yine ileri ögelerden biridir. Clauson’ın *kuvran* – olarak okuduğu (s. 586) bu ögenin bir dönüşlü çatı biçimi olduğu görülüyor. Uygur metinlerinde *kuvrağ* ‘topluluk, toplantı’ anlamında (örneğin Suvarnaprabhāsa, 490, 17) geçen, von Gabain’ın aynı

⁸ Clauson da (597) aynı görüştedir.

⁹ *katıg* (TT I, 7, 14), *katağ* (Uigurica II, 88, 87) *katağlan-Maitrisi*.

anlamda, *quwraq*, *quwraq guwrāg* olarak verdiği (Alt. Gr. s. 360) sözcük de kuşkusuz, bir başka türevdir. Bu örneklerde kökenin *kuwra* – olduğu kesindir. Nitekim Ihe Hüşotu yazıtında (27) “*bunca bodun kuwrāp yogladı*” ‘*bunca halkı toplayıp yog ayini yaptı*’ cümlesini görüyoruz. Ancak bütün bu örneklere temel olan, fakat yazıtlarda geçmeyen kökün ne olduğu aydınlatılmayı bekliyor. Biz semantik açıdan bu kavrama en yakın olan *kop* ‘hepsi, bütünü, çok’ sözcüğü, Eski Türkçede addan eylem türeten +*ra* – ekiyle birlikte bu sözcüğü türetmiş olabilir, sanıyoruz.

III. ÇOKANLAMLILIK

Eşanlamlılık olayında değindiğimiz gibi, bir nesneyi, bir durumu, bir duygu veya düşünceyi dile getiren göstergenin başlangıçta tekanlamlı olması temeldir. Öte yandan semantik gelişme sırası, genelde somuttan soyuta doğru olmaktadır (örneğin organ adı olarak *baş* önce; ‘başlangıç’, ‘başkan’, ‘yüksek yer’ gibi anlamlar belli aktarmalarla, *metaphor*’larla daha sonra doğmuşlardır). Unutulmaması gereken bir gerçek de dilbilimde bir göstergenin sık kullanılması ve değişik alanlarda, çeşitli kuruluşlar içinde yer almasının, kısacası, dilin işlenerek gelişmesinin, onun çokanlamlılığına yol açan bir etken olarak görüldüğüdür. Bu açıdan bakacak olursak bugün Türkiye Türkçesinde *beşik* olarak geçen sözcüğün Köktürk yazıtlarındaki kullanılışı çok ilginçtir :

“*bir kişi yañılsar uğuşı bodunu bişükiñe tegi kuğmaz ermiş*” (Kültigin, Güney, 6). Butümcede *bişük*’ün ‘hısım akraba’ anlamında kullanılması, ayrıca Uygur metinlerinde ve Karahanlıcada değişik kuruluşlar içinde yer alması semantik açıdan incelenmeye değer.

Köktürkçede yalnızca ‘hısım akraba’ anlamında geçişi, onun bugünkü anlamının o çağda olmadığı biçiminde yorumlanamaz. Nitekim daha Uygur metinlerinde, örneğin (Uygurica I, 16-18) “*taş beşikiniñ buluñınta min üzmiş teg*” ‘taş beşiğin köşesinden kenarından kırmış gibi’ bölümünde bugünkü anlamla karşılaşıyoruz. Kâşgari’de yine aynı anlam vardır (I, 236, 248, 261, 275, 408)

bişük’ün, ‘hısım akraba’ anlamında kullanılması ve *tüñür böşük*, *adaş böşük*, *bağır böşük* gibi Uygur metinlerinde de rastladığımız¹⁰ değişik kuruluşlarda karşımıza çıkması, bu sözcüğün geniş bir semantik olaylar zinciri içinde bulunduğuna tanıktır, kanısındayız. O duruma gelebilmesi için de dilin VIII. yüzyıla kadar çok uzun bir süre, değişik aktarmalarla işlenmiş, gelişmiş bir dil olması gerekmektedir. Semantik gelişmenin kaynağında

¹⁰ *tüñür böşük* (P. Pelliot, La Version ouigure de l’histoire des Princes Kalyānamkara et Pāpamkara : *T’oung Pao*) 64; *adaş böşük* (Uygurica III, 33, 17), *bağır böşük* TT VI, 105.

‘beşik’ ve ‘akraba - hısım’ kavramları arasındaki ilişki ve çok eski bir gelenek olan *beşik kertme*’nin etkisi olmalıdır, kanısındayız.

Köktürk yazıtlarında sık geçen *ağı* sözcüğü de çokanlamlı bir öge olarak konumuz bakımından ilgi çekicidir. Kültigin (Güney 5, 6, 7) ve Bilge Kağan (Kuzey, 4, 5) yazıtlarında çekimli biçimlerini ve *edgü ağı*, *yablağ ağı* gibi tamlamalar içinde yer aldığını gördüğümüz sözcüğün bu metinlerdeki tam anlamının kesin olduğu söylenemez. Nitekim H. N. Orkun ‘Çinden gelen ipekli kumaş, hediye, define, hazine’ olarak açıklarken T. Tekin ‘ipekli kumaş’ anlamını vermekte, M. Ergin ise kimi yerde ‘mal’, kimi yerde ‘ipekli kumaş’ biçiminde açıklamaktadır. Çinlilerin Türklere armağan olarak verdikleri şeylerin ipekli kumaş olması akla yakındır. Ancak Uygur metinlerinde ‘servet, varlık, hazine’ anlamlarında geçtiği de kesindir¹¹. Ayrıca, benzeri birçok örnekte olduğu gibi, eşanlamlı *barım*’la birlikte bir hendiadyoin (*ağı barım*) kurması (örneğin *Uigurica* II, 76, 2) onun bu anlamlarının bulunduğuna tanıktır.

Burada asıl dikkati çeken nokta, Kâşgari’de (I, 89, II, 153) gördüğümüz ‘ipekli kumaş’ anlamının XIV. yüzyıla kadar sürmesidir (*Tarama Sözlüğü*, I, 33). Öte yandan Clauson’ın *Söz Derleme Dergisi*’nden aktardığı *ağı kurdu* ‘caterpillar’ (s. 78) örneğiyle bizim Malatya, Sivas, Kayseri ve Niğde dolaylarında kullanıldığını *Derleme Sözlüğü*’nden öğrendiğimiz *ağ* ‘başörtüsü, namaz bezi, tülbent’ sözcüğü de bu arada düşünülebilir, sanıyoruz. Kâşgari’de ‘ipekli kumaşları gözeten, koruyan kişi’ demek olan *ağıcı* sözcüğünün bulunması (II, 89), buna karşılık Uygur metinlerinde aynı ögenin ‘hazineci’ anlamında yaşamış olması (*U. Sprachdenkmäler*, 88), daha Eski Türkçe dönemindeki çokanlamlılığın bir başka tanığıdır.

Yukarıda değindiğimiz örnekler, Köktürk döneminin zengin sözcüklüğü içinden yalnızca birkaçı üzerinde durulduğunda bile birtakım gerçeklerin su yüzüne çıktığını gösteriyor.

Eğer elimizde, tıpkı Uygur döneminden olduğu gibi Köktürk döneminden de değişik alanlarla, örneğin din, hekimlik, farmakoloji gibi konularla ve günlük yaşamla ilgili metinler bulunsaydı, Köktürkçenin ne denli geniş bir sözcüklüğe sahip bulunduğu kendiliğinden ortaya çıkacaktı.

Belli sözcük ailelerinden bir iki örneğin elimizde bulunması, yukarıdaki örneklerde olduğu gibi, yine dilin işlenmişliğine ve eskiliğine ışık tutabilmektedir, sanıyoruz. Bildirimizin başlarında verdiğimiz “*sabımın edgüti eşid, katıgdı tñla*” tümcesinin birçok anlam olayına sahne olmuş bulunması da göz önünde tutulmalıdır. Bunlara bir de önceki yazılarımızda yer verdiğimiz sanatlı, güçlü anlatım biçimlerini, kavram zenginliğini katacak olursak işlenmiş, çok eski ve güçlü bir dilin karşısında bulunduğumuz kesinlikle ortaya çıkacaktır, kanısındayız.

¹¹ Von Gabain ‘Güter, Besitz, Reichtum, Habe, Schatz; Röhrborn’ (beweglicher) Besitz, Schätze, Besitz, Schätze, Stoff’ (für Kleider)’ biçiminde açıklarlar.